

zwarte aankopen niets tegen was: wat men zelf aldus kocht, dat kregen, zo meende men, 'de Moffen' niet.

Het verdient de aandacht dat Mussert het daar van harte mee eens was.

Een groepsleider van de NSB in Tilburg, politie-agent van beroep, die er in april '43 achter gekomen was dat goederen zwart ingekocht waren ten behoeve van de pakketten voor Oostfront-strijders, meende goed werk te doen door persoonlijk zijn bevindingen aan de leider der NSB te gaan vertellen. Hij kwam van een koude kermis thuis! 'We zijn gelukkig', zei Mussert hem,

'dat daar een zwarte handel is. Nu houden we nog dat in ons land wat in de zwarte handel is. Was dit niet het geval, dan sleepten de Duitsers ook dit nog weg. Wanneer ik kinderen van kameraden met slecht schoeisel zie, zeg ik steeds: zwart kopen! Het zijn domkoppen onder ons die niet zwart kopen en het door de Duitsers het land uit laten slepen.'

Maar de onbemiddelde mensen dan, protesteerde de groepsleider-politie-agent: die hadden geen geld voor zwarte aankopen! 'En als', zei hij, 'onze soldaten in het oosten eens wisten dat ze pakjes kregen, mede van misdaad afkomstig, ik denk dat ze hevig verontwaardigd zouden zijn.'

Musserts reactie was snel en duidelijk: 'Dat zeggen we ze niet, dus daar weten ze niets van! Als jij de boel zo zwaar opneemt, dan zeg ik je: hang je op, beter nu dan morgen.'¹

★

Dat de prijzen voor levensmiddelen in de zwarte kleinhandel voortdurend stegen, spreekt vanzelf: de voeding ging vooral kwalitatief achteruit, steeds meer mensen hadden behoefte aan dat extra pak haverhout, dat extra pakje boter, dat extra pond vlees, dat allemaal clandestien met weinig moeite te krijgen was. Wat betaalde men daar voor?

'Nationale' prijzen kende de zwarte markt krachtens haar wezen niet: de gemiddelde boer vroeg, als hij zwart verkocht, minder dan de gemiddelde kleinhandelaar. Er waren niet eens 'locale' prijzen: tijdelijk konden er in een en dezelfde stad aanzienlijke verschillen zijn tussen hetgeen men in de ene

¹ J. Jumelet: Rapport, 27 april 1943, van mededelingen gedaan door P. J. G. (Doc I-846, a-1).